

Monitor pilot sneltesten

Eindrapport

Benjamin Bremer
Jorick Mijnans
Margot Oomens
Sjerp van der Ploeg

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1 Inleiding.....	5
1.1 Aanleiding, praktische uitvoering en doel van de pilot	5
1.2 Meetmomenten en respons	5
1.3 Leeswijzer	6
2 Informatievoorziening	7
2.1 Informatiepakket ministerie	7
2.2 Bezoek opstartmanager en draaiboek	8
3 Besluitvorming	10
3.1 Besluitvormingstraject.....	10
3.2 Betrekken personeel	10
3.3 Informeren van ouders	11
4 Organisatie vooraf	12
4.1 Praktische organisatie testlocatie.....	12
4.2 Draaiboek positieve testuitslag	12
5 Uitvoering: sneltesten in de praktijk.....	14
5.1 Deelname personeel.....	14
5.2 Verloop en procedure.....	17
6 Opbrengsten.....	20
7 Zelftesten als vervanging van commerciële sneltesten	24
7.1 Informatievoorziening vanuit het ministerie	24
7.2 Levering en distributie	24
7.3 Acties scholen ter voorbereiding gebruik zelftesten	25
7.4 Voor- en nadelen zelftesten t.o.v. sneltesten afgenomen door een testaanbieder	25
Bijlage 1 Werving en respons	27

1 Inleiding

1.1 Aanleiding, praktische uitvoering en doel van de pilot

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) is gestart met een pilot preventief sneltesten in het primair onderwijs en speciaal onderwijs. Het doel van sneltesten is de continuïteit van het onderwijs te waarborgen, het veiligheidsgevoel onder onderwijspersoneel te vergroten en een uitbraak van het COVID-19 virus onder leerlingen en onderwijspersoneel zo snel mogelijk te signaleren en te isoleren, om daarmee het aantal COVID-19 besmettingen te beperken. De inzet van sneltesten is een aanvulling op de bestaande maatregelen en kan bijdragen aan een zo veilig mogelijke schoolomgeving. Met deze pilot kon personeel *zonder klachten* zich een aantal keren per week preventief laten testen op COVID-19 door een commerciële testaanbieder op (of vlakbij) de schoollocatie. De pilot is uitgevoerd op 24 pilotscholen, verspreid over Nederland.¹

Tijdens de pilot bezocht een commerciële testorganisatie twee keer per week de scholen om daar sneltesten af te nemen bij het aanwezige personeel dat hiertoe bereid was. Iedere school kreeg twee tijdsloten in een week waarop de testorganisatie langs kwam. Het personeel kon door middel van een link een afspraak maken op een tijdstip binnen de tijdsloten om getest te worden. De afname was vrijwillig en anoniem. Voorwaarde voor deelname aan de pilot was dat de school gedurende de pilot een ruimte in school vrijhield, zodat de testers in deze ruimte de testen konden afnemen. Daarnaast diende de medezeggenschapsraad in te stemmen met deelname aan de pilot.

1.2 Meetmomenten en respons

Tijdens de pilot hebben we twee metingen uitgevoerd, op twee verschillende momenten. De eerste meting vond plaats in de eerste testweek, de tweede meting in de vierde testweek. Tijdens beide metingen hebben we interviews gehouden met de schoolleiders van de deelnemende scholen en een vragenlijst uitgezet onder het personeel van de scholen. In de eerste meting stonden vooral de informatievoorziening, besluitvorming en praktische uitvoering van de pilot centraal. Daarnaast hebben we kort vooruitgeblikt op de verwachte opbrengsten van het afnemen van sneltesten. De tweede meting zijn we dieper ingegaan op de daadwerkelijke opbrengsten van de pilot en hebben we vooruitgeblikt op de overstap naar het afnemen van zelftesten door het schoolpersoneel. Tijdens de eerste meting hebben we alle 24 schoolleiders van de deelnemende scholen gesproken over de pilot sneltesten. De vragenlijst van meting 1 is ingevuld door 463 personeelsleden. De tweede meting hebben we 22 van de 24 schoolleiders gesproken en van een schoolleider input ontvangen via de mail. De vragenlijst is de tweede meting door 367 personeelsleden ingevuld. De iets lagere respons tijdens de tweede meting is waarschijnlijk deels te wijten aan het feit dat vrijwel direct na het uitzetten van de vragenlijst, de meivakantie op een aantal scholen reeds startte. Naast deze twee metingen hebben we de schoolleiders na afloop van iedere testweek digitaal de vraag voorgelegd of er die week sprake was geweest van fysiek lesuitval als gevolg van Covid-19.

¹ De selectie van de 24 pilotscholen lichten we toe in Bijlage 1

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 bespreken we de resultaten rondom de informatievoorziening voor de start van de pilot, in hoofdstuk 3 hoe de besluitvorming is verlopen en in hoofdstuk 4 de ervaringen met de organisatie voorafgaand aan de testafnames. Deze drie hoofdstukken zijn voornamelijk gebaseerd op de eerste meting. In hoofdstuk 5 en 6 laten we zien hoe de uitvoering van de pilot is verlopen en wat de verwachte en gerealiseerde opbrengsten hiervan zijn. In deze hoofdstukken maken we waar relevant vergelijkingen tussen de eerste en tweede meting. In hoofdstuk 7 beschrijven we de eerste ervaringen met de zelftesten die het onderwijspersoneel inmiddels gebruikt en beschrijven we de verwachtingen die de schoolleiders en het personeel daarvan hebben.

2 Informatievoorziening

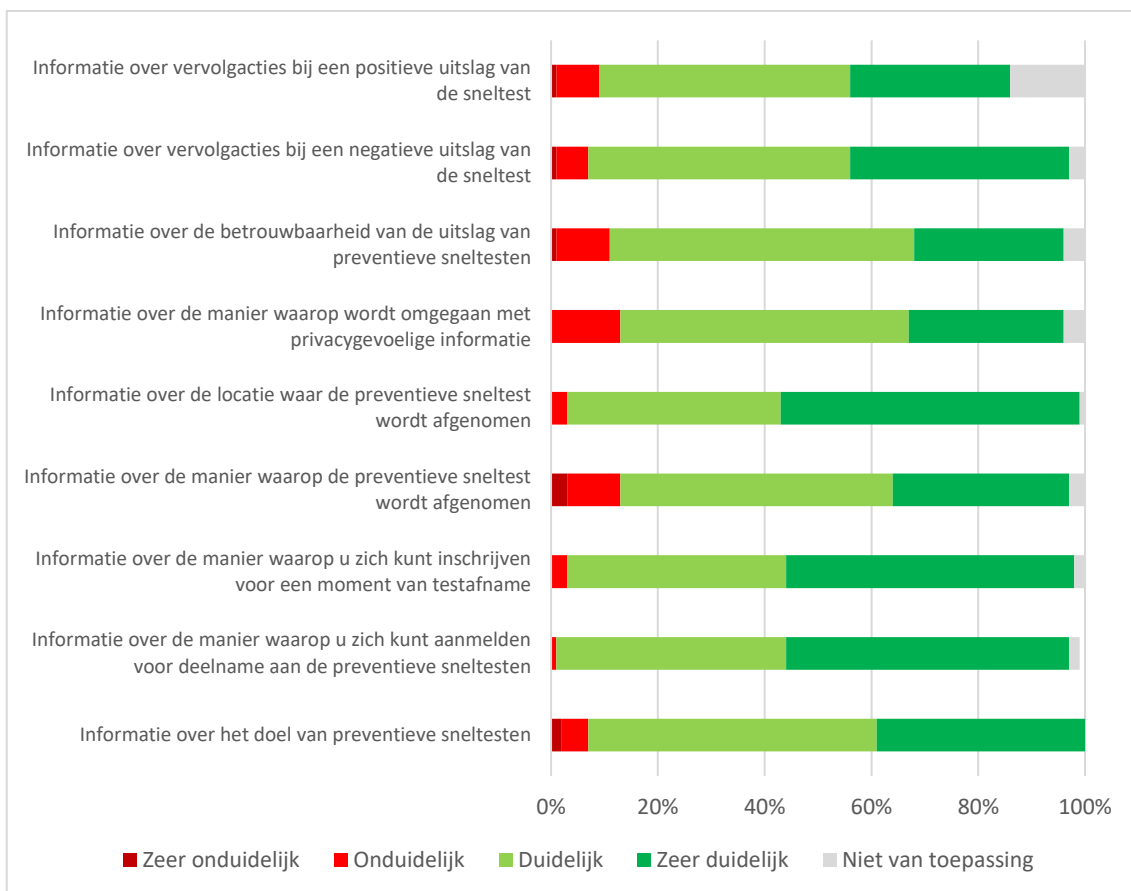
2.1 Informatiepakket ministerie

Na aanmelding voor de pilot sneltesten hebben alle pilotscholen een informatiepakket ontvangen vanuit het ministerie van OCW. Dit informatiepakket bevatte onder andere een brief voor de directie, een brief die naar het personeel gestuurd kon worden en een Q&A met antwoorden op de belangrijkste vragen. De schoolleiders hebben het pakket over het algemeen als nuttig en duidelijk ervaren. Wat een aantal schoolleiders mistten was een brief die naar de MR doorgestuurd kan worden en waarmee de MR door ondertekening akkoord kan geven voor deelname aan de pilot. De meeste schoolleiders hebben aangegeven dat de brief voor het personeel, soms na wat kleine aanpassingen, goed doorgestuurd kon worden en dat er weinig vragen terugkwamen over de inhoud. Omdat het om meerdere brieven gaat staat er wel veel informatie dubbel in, maar dit hebben schoolleiders niet als probleem ervaren. Ook de bijgevoegde Q&A was een waardevolle toevoeging aan het informatiepakket. De eerste vier deelnemende scholen (de zogenoemde 'pre-pilot' scholen) gaven tevens aan dat het zou helpen om de Q&A verder uit te breiden door meer vragen toe te voegen. Bij de later gestarte pilotscholen wordt hier niet meer aan gerefereerd, wat erop wijst dat deze Q&A inderdaad is uitgebreid.

Hoewel het informatiepakket over het algemeen duidelijk en goed bruikbaar was voor de schoolleiders en het personeel, gaf een aantal schoolleiders in het eerste interview na week 1 toch aan dat het onduidelijk was welk soort test zou worden afgenomen tijdens de pilot. Uiteindelijk bleek het om een test met de diepe neusswap te gaan, maar dit was dus niet overal duidelijk. Zo gaf een van de schoolleiders aan dat zij en het personeel in de veronderstelling waren dat het om een ondiepe neustest zou gaan, waardoor het personeel haar verwachtingen moest bijstellen. Ook blijkt uit de interviews dat niet alle schoolleiders ervan op de hoogte waren dat iedereen binnen de school, dus ook stagiaires, vrijwilligers, medewerkers van de opvang etc., mogen deelnemen aan de pilot.

Ook uit de enquête onder het personeel van de deelnemende scholen blijkt dat de informatie over het algemeen duidelijk was, zoals te zien in figuur 1. Met name de informatie over de manier waarop het personeel zich kon inschrijven, de manier van aanmelden en de locatie van testen was (zeer) duidelijk. Het beeld uit de interviews dat de informatie over de manier van testafname niet altijd duidelijk was wordt bevestigd in figuur 1.

Figuur 1 Oordeel over de informatievoorziening over de pilot sneltesten (n=463)

2.2 Bezoek opstartmanager en draaiboek

Om ervoor te zorgen dat de scholen voldoende voorbereid aan de pilot konden beginnen hebben twee activiteiten plaatsgevonden. Voor de pre-pilot scholen is een informatiebijeenkomst georganiseerd waarin werd uitgelegd wat er van scholen werd verwacht en waar vragen gesteld konden worden. Deze bijeenkomst is door de vier pre-pilot scholen als nuttig en informatief ervaren. Wel geven ze aan dat het onhandig was dat ze het draaiboek pas op de dag voorafgaand (of zelfs de dag zelf) aan de bijeenkomst ontvingen, waardoor ze dit niet meer vooraf konden doornemen.

Voor de pilotscholen is geen informatiebijeenkomst georganiseerd; bij hen kwam de opstartmanager persoonlijk langs op school. De grote meerderheid van schoolleiders gaf aan dit zeer te waarderen. Vaak nam de schoolleider op deze dag het draaiboek door met de opstartmanager en zochten ze samen naar een geschikte testlocatie binnen de school. Met name de flexibiliteit en de mate waarin de opstartmanager meedacht met de school is van toegevoegde waarde geweest. Hoewel wordt geprobeerd zo goed mogelijk aan de eisen uit het draaiboek te voldoen, dacht de opstartmanager mee wanneer dit niet mogelijk is. Ook de uitstekende bereikbaarheid en snelheid waarmee de opstartmanager vragen beantwoordde wordt gewaardeerd. Ook is de opstartmanager op de eerste of tweede testdag langsgekomen op alle locaties om te kijken of het afnemen op de goede manier verliep. Hoewel ook dit bezoek gewaardeerd wordt door de schoolleiders, vonden zij dit bezoek minder noodzakelijk. Op de meeste scholen verloopt na de eerste week het afnemen van de sneltesten goed en is de opstartmanager vanaf dat moment niet meer nodig.

In de groep pilotscholen bevindt zich ook een aantal *aansluitende* scholen. Dit zijn scholen die meedoen aan de pilot, maar waarvan het personeel getest wordt op een andere locatie. In de praktijk zaten drie aansluitende scholen in hetzelfde gebouw als een 'hoofdschool' (in totaal dus met drie scholen in één gebouw) en vonden de testen voor deze scholen plaats in een gezamenlijke ruimte in dit gebouw. Slechts één van de vier aansluitende scholen liet het personeel dus daadwerkelijk op een andere locatie testen. Alle vier aansluitende scholen hebben de benodigde informatie ontvangen via de 'hoofdschool'. Dit was volgens hen echter duidelijk en goed geregeld.

3 Besluitvorming

3.1 Besluitvormingstraject

In de besluitvorming om wel of niet mee te doen aan de pilot sneltesten volgen de meeste schoolleiders een aantal stappen. Vaak is als eerste onder het personeel gepeild hoe groot de deelnamebereidheid was. Hoewel het personeel meestal geen directe invloed heeft op de besluitvorming, is hun deelnamebereidheid voor de meeste schoolleiders, logischerwijs, van belang in het besluit tot deelname. Deze peiling vond vaak plaats door een mail aan iedereen te sturen of dit in te brengen tijdens een vergadering. In de meeste gevallen was het merendeel van het personeel enthousiast en bereid tot deelname. Argumenten om niet deel te nemen zijn vaak van persoonlijke aard, bijvoorbeeld omdat iemand al corona heeft gehad of het testen als onprettig ervaart.

De volgende stap die schoolleiders ondernamen was meestal het informeren van de medezeggenschapsraad (mr), aangezien de mr officieel akkoord moest gaan met de deelname. In sommige gevallen was de volgorde andersom: dan besprak de schoolleider de pilot eerst met de mr, om pas daarna het team te vragen naar de deelnamebereidheid. Het bleek van groot belang dat deelname aan de pilot vrijwillig is. Een aantal schoolleiders noemde specifiek dat de deelname anders niet door was gegaan. Doordat het personeel vaak in een eerder stadium al kennis had genomen van de pilot, was de toestemming van de personeelsgeleding van de mr op het moment van informeren vaak al geregeld. De oudergeleding van de mr heeft op nagenoeg alle scholen ook direct daarna akkoord gegeven. Op sommige scholen deden zij dit actief met een handtekening, op andere scholen passief door te stellen dat dit een aangelegenheid is voor de school en het beslissingsrecht wat hen betreft ook bij de directie en het personeel lag. Op een klein aantal scholen is de oudergeleding slechts geïnformeerd of helemaal niet betrokken in de beslissing, omdat de schoolleider in de veronderstelling was dat enkel de personeelsgeleding van de mr (pmr) hoefde in te stemmen. Sommige schoolleiders hebben ook hun bestuur geïnformeerd over de deelname, maar in veel interviews werd dit niet specifiek genoemd.

Tabel 1 Mate waarin deelname eigen keuze was voor het personeel dat minstens een keer is getest (n=375)

	Meting 1 %	Meting 2 %
Dit is volledig mijn eigen keuze	85%	90%
Dit is voornamelijk mijn eigen keuze	14%	8%
Er was enige druk vanuit de organisatie	1%	2%
Er was sterke druk vanuit de organisatie	0%	0%

Uiteindelijk is het van belang dat personeelsleden zich volledig op vrijwillige basis laten testen, ondanks dat de school als geheel de keuze maakt om deel te nemen aan de pilot. Uit tabel 1 blijkt dat het merendeel van het personeel dat minstens één keer getest is voornamelijk of volledig zelf heeft kunnen bepalen of ze deelnamen aan de pilot. Ook zien we dat geen enkel personeelslid sterke druk vanuit de organisatie heeft ervaren om deel te nemen.

3.2 Betrekken personeel

Binnen de deelnemende scholen konden alle personeelsleden en andere personen die frequent aanwezig zijn op school deelnemen aan de sneltesten. In de praktijk bleek dit op de meeste scholen ook te gebeuren. Het merendeel van de schoolleiders geeft aan dat bijvoorbeeld iedereen die binnen de

school taken heeft, met kinderen aan de slag gaat of in contact komt met anderen binnen de school mag deelnemen aan de pilot. Hierbij gaat het naast leerkrachten en directie ook om zorgpersoneel, medewerkers van de opvang, stagiaires, conciërges en vrijwilligers (zoals overblijfskrachten). Op een aantal scholen wijkt dit enigszins af. Zo geeft een aantal schoolleiders aan dat iedereen die betaald wordt door het bestuur meedoet; in dat geval konden stagiaires en vrijwilligers niet meedoen aan de pilot.

3.3 Informeren van ouders

Een meerderheid van de schoolleiders heeft ervoor gekozen de ouders te informeren over de deelname aan de pilot sneltesten. Hoewel ouders geen directe invloed hebben op (deelname aan) de pilot, hechtten de schoolleiders er toch belang aan hen te informeren, onder andere omdat een positieve testuitslag als gevolg heeft dat een klas naar huis en in quarantaine moet. Een andere reden om ouders te informeren die meerdere schoolleiders aanstipten, is het stellen van een voorbeeld. Met deelname aan de pilot laten de schoolleiders en het personeel zien dat ze de veiligheid van het personeel en de kinderen serieus nemen, mede in de hoop dat ouders dit ook doen en de testbereidheid onder ouders en kinderen groter wordt. Het informeren van ouders gebeurde bijvoorbeeld door een bericht in de nieuwsbrief te plaatsen of door dit in het ouderportaal te benoemen. In de berichtgeving is op veel scholen specifiek benadrukt dat het enkel om het testen van het personeel gaat en de kinderen hier dus geen actieve rol in spelen. De meeste schoolleiders hebben weinig tot geen reacties ontvangen van ouders en de reacties die ze wel ontvingen zijn nagenoeg altijd positief. Ook aan het eindgesprek dat is gehouden met schoolleiders geven zij aan dat dit niet veranderd is en dat er tussendoor zo goed als geen extra vragen zijn gekomen.

Een deel van de schoolleiders heeft ervoor gekozen de ouders niet te informeren. Dit had een aantal redenen. Allereerst omdat het enkel om het testen van het personeel gaat. Ouders hebben hier niet direct iets mee te maken, waardoor hen informeren door een aantal schoolleiders als onnodig werd gezien. Daarnaast zou het voor onrust onder de ouders kunnen zorgen, terwijl de pilot bedoeld is om de veiligheid te vergroten. Het niet informeren van ouders kan echter ook voor onrust zorgen, bleek uit een voorbeeld van een schoolleider die er aanvankelijk voor koos om de ouders niet te informeren, maar veel bezorgde reacties kreeg toen de ouders het busje van de testafnemers op het schoolplein zagen. Hierna besloot de schoolleider toch alle ouders te informeren, om verdere onrust te voorkomen. Tenslotte geeft een aantal schoolleiders aan dat de oudergeleding van de mr heeft ingestemd en dat dit volgens hen voldoende is.

4 Organisatie vooraf

4.1 Praktische organisatie testlocatie

Voorafgaand aan de eerste testdag moesten een aantal organisatorische zaken geregeld worden. De coördinatie hiervan lag in handen van de schoolleider vanuit de school in samenwerking met de opstartmanager. Zoals gesteld is er bij alle scholen een geschikte testruimte gevonden tijdens het eerste bezoek van de opstartmanager. Hoewel de gestelde eisen aan deze ruimte voorafgaand goed zijn gecommuniceerd, gaven sommige schoolleiders aan dat de praktische eisen aan de ruimte soms wat rigide waren. Zo worden er bepaalde eisen gesteld aan de kraan die te testers kunnen gebruiken, maar is dit niet altijd haalbaar: *“een no-touch kraan bijvoorbeeld, wie heeft dat nou?”* Daarnaast was de eis dat de vloer van de testruimte onderhoudsvriendelijk moest zijn (en dus makkelijk te reinigen) niet altijd duidelijk. Sommige schoolleiders hadden namelijk een ruimte met vloerbedekking voorgesteld. In samenwerking met de opstartmanager is hier echter altijd een flexibele oplossing voor bedacht.

Naast de ruimte van de testlocatie zelf moesten scholen ook zorgen voor voldoende privacy tijdens het testen. Hier is aan voldaan door bijvoorbeeld afscheidingswanden te plaatsen of folie op de ramen te plakken. De statafels en stoelen die vereist waren voor gebruik door de testers waren in bijna alle gevallen al aanwezig binnen de school. Tenslotte is door de schoolleiders van elke pilotschool kenbaar gemaakt dat de testruimte alleen toegankelijk is tijdens de testmomenten. Hoewel dit in bij sommige kleinere scholen tot ongemak leidde, is dit geen groot probleem gebleken.

4.2 Draaiboek positieve testuitslag

Zo goed als alle scholen geven aan geen specifiek draaiboek te hebben ontwikkeld voor deze pilot. Ze geven aan dat het al bestaande draaiboek voor een positieve coronabesmetting in de meeste gevallen voldoet. Dit bestaande draaiboek geeft de basis aan, maar vraagt om flexibele keuzes afhankelijk van de concrete situatie. Zo kunnen leerlingen uit groep 7 of 8 zelfstandig naar huis als hun klas in thuisquarantaine moet, terwijl leerlingen uit de lagere groepen op school opgehaald moeten worden en er voor die ‘wachttijd’ nog opvang geregeld moet worden door de school. De meeste scholen geven aan bij een positieve test van een leerkracht direct contact op te nemen met de plaatselijke GGD. Tijdens dit contact wordt besloten wat de vervolgstappen zijn. In alle gevallen komt het erop neer dat de betreffende leerkracht meteen naar huis gaat en de klas in ieder geval vijf dagen in quarantaine gaat. Wanneer kinderen na deze vijf dagen preventief worden getest en negatief blijken, mogen zij weer naar school. Ouders van kinderen die niet willen dat hun kind getest wordt moeten hun kind tien dagen thuishouden, in lijn met richtlijnen van het RIVM. Geen van de schoolleiders zegt hier uitzonderingen voor te maken.

Wat anders is aan een positieve test tijdens deze pilot en een positief test buiten de pilot is de snelheid. Aangezien de uitslag vaak al binnen een half uur binnen is, kan het voorkomen dat kinderen opeens naar huis moeten worden gestuurd. Dit hangt ook samen met het moment van testen. Wanneer er na schooltijd wordt getest, zal een positieve test van een leerkracht minder ingrijpend zijn omdat de kinderen dan al thuis zijn. Ouders kunnen in dat geval geïnformeerd worden over de positieve test en houden hun kinderen de vijf volgende dagen thuis. Tijdens deze vijf dagen thuisquarantaine wordt in alle gevallen binnen een dag thuisonderwijs opgestart. Wanneer er echter kort voor schooltijd of tijdens schooltijd een positief geval aan het licht komt, zal er sneller moeten worden gehandeld. In alle gevallen

worden de ouders zo snel mogelijk geïnformeerd met de vraag of hun kind naar huis kan komen. Dit wordt gedaan via telefonisch contact, maar ook vaak via interne communicatieplatforms. Wanneer ouders niet in de mogelijkheid zijn hun kinderen op te halen kunnen deze op school blijven totdat deze mogelijkheid er wel is.

5 Uitvoering: sneltesten in de praktijk

5.1 Deelname personeel

Omwille van de privacy hebben schoolleiders niet altijd een goed beeld van het aantal personeelsleden dat zich daadwerkelijk heeft laten testen. Hoewel schoolleiders wel een schatting kunnen maken, geeft de afgenomen vragenlijst een accurater beeld van de daadwerkelijke deelnemers aan de pilot. Tabel 2 laat zien dat rond vier vijfde van de respondenten zich één of meerdere keren per week heeft laten testen (dat geldt tijdens beide metingen).² Tijdens de eerste meting was het enkel nog mogelijk om gebruik te maken van sneltesten die werden afgenomen door een commerciële aanbieder. Ten tijde van de tweede meting, waarbij we de schoolleiders en personeelsleden naar de vierde volledige week testen vroegen, was de overgang naar het gebruik van zelftesten op de pilotscholen al begonnen. Dit is te zien in het type test waar de respondenten gebruik van maakten, aangezien een (klein) aantal respondenten op dat moment al gebruik maakte van de zelftesten. De meerderheid maakte de vierde testweek echter nog 'gewoon' gebruik van de diensten van de commerciële testaanbieder.

Tabel 2 Type test dat door de respondenten is afgenomen

	Meting 1 n	Meting 1 %	Meting 2 n	Meting 2 %
Aantal respondenten dat geen test heeft laten afnemen	88	19%	75	20%
Aantal respondenten dat enkel door een commerciële testaanbieder is getest	375	81%	270	74%
• Waarvan elke week een of meerdere testen • Waarvan af en toe een testafname overgeslagen • Waarvan in eerste instantie geen testen af laten nemen, maar later in de pilot wel			230	85%
			23	9%
			17	6%
Aantal respondenten dat enkel zelftesten heeft afgenomen	0	0%	12	3%
Aantal respondenten dat zowel door een commerciële testaanbieder is getest als zelftesten heeft afgenomen	0	0%	10	3%
Totaal	463	100%	367	100%

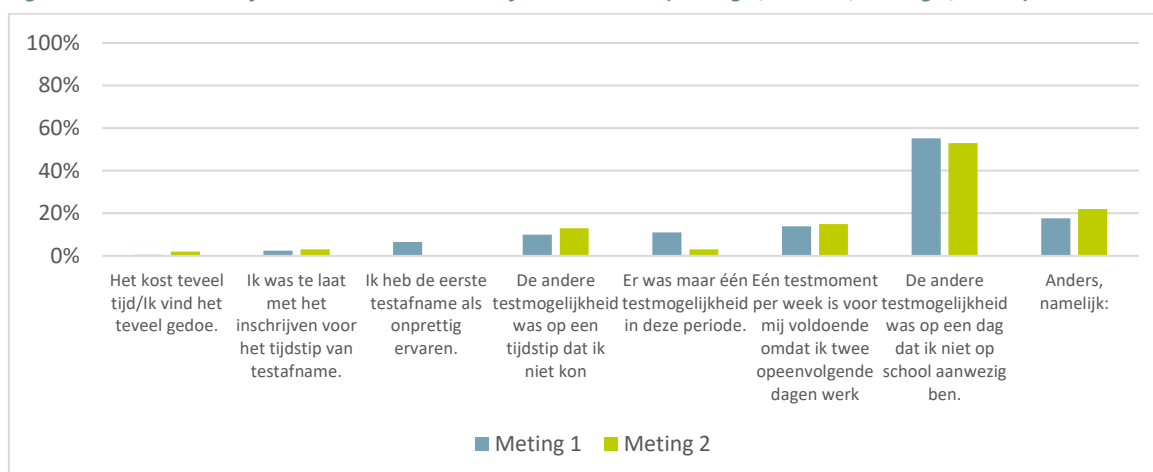
Om na te gaan wat het bereik is geweest van de commerciële sneltesten geven we in tabel 3 een overzicht van het percentage respondenten dat zich per week minimaal tweemaal per week heeft laten testen. Die tweemaal per week is een vuistregel om continu te kunnen bepalen of mensen wel of niet besmettelijk zijn. Bij beide metingen blijken er iets minder dan vier op de tien (38%) respondenten die aangeven dat zij twee of meer testen per week hebben laten afnemen. Het merendeel van de respondenten heeft dus één of geen test af laten nemen tijdens deze twee testweken. We concluderen dat de gekozen opzet (van een aanbod van twee testmomenten per week die op school worden afgenomen) in de praktijk resulteert in bijna vier op de tien personeelsleden die zich tweemaal per week laat testen. Bij zes op de tien wordt dat aantal niet gehaald. Wat zijn de redenen voor het zich minder of helemaal niet laten testen?

² Met een responspercentage van 51% tijdens de eerste meting en 40% tijdens de tweede meting (van 916 potentiële respondenten, zie Bijlage 1) zou de vragenlijst een betrouwbare weergave moeten geven van de werkelijkheid. Toch kan het voorkomen dat het percentage niet-testers in werkelijkheid hoger ligt dan aangegeven in tabel 2 als niet-testers eerder geneigd zijn de vragenlijst niet in te vullen.

Tabel 3 Aantal testen per week bij afname enkel door een commerciële testaanbieder

	Meting 1 n	Meting 1 %	Meting 2 n	Meting 2 %
Aantal respondenten dat 2 of meer testen heeft laten afnemen	176	38%	140	38%
<i>Totaal</i>	463		367	

Van de personeelsleden die zich slechts één keer hebben laten testen, geeft een merendeel aan dat dit komt omdat zij op de tweede testdag niet op school aanwezig waren (figuur 2). Dit geldt voor zowel de eerste als de tweede meting. In mindere mate gelden andere redenen: er was maar één testmogelijkheid³, vanwege de specifieke werkdagen is vaker testen onnodig, e.d. Een beperkt aantal personeelsleden geeft, in meting 1, als reden de ervaringen van het eerste testmoment aan. Onder de antwoordmogelijkheid 'anders, namelijk', komt een aantal onderwerpen vaker terug. Zo geven respondenten bijvoorbeeld aan dat ze al getest waren door de GGD of dat de leidinggevende niet toestaat dat er onder schooltijd wordt getest, waardoor het maar één keer kan. Ook zijn personeelsleden wel eens vergeten in te schrijven of werden ze die week gevaccineerd met het corona-vaccin, en was dat voor hen reden om geen sneltest te laten afnemen.

Figuur 2. Waarom heeft u niet twee sneltesten af laten nemen? (meting 1, n=199* ; meting 2, n=130)

* Door een tussentijdse wijziging in de vragenlijst zijn de antwoordmogelijkheden 'een testmoment is voor mij voldoende omdat ik twee opeenvolgende dagen werk' en voor 'de andere testmogelijkheid was op een tijdstip dat ik niet kon' alleen aan de pilotscholen voorgelegd, waardoor de n voor deze mogelijkheden lager is (151, in plaats van 199)

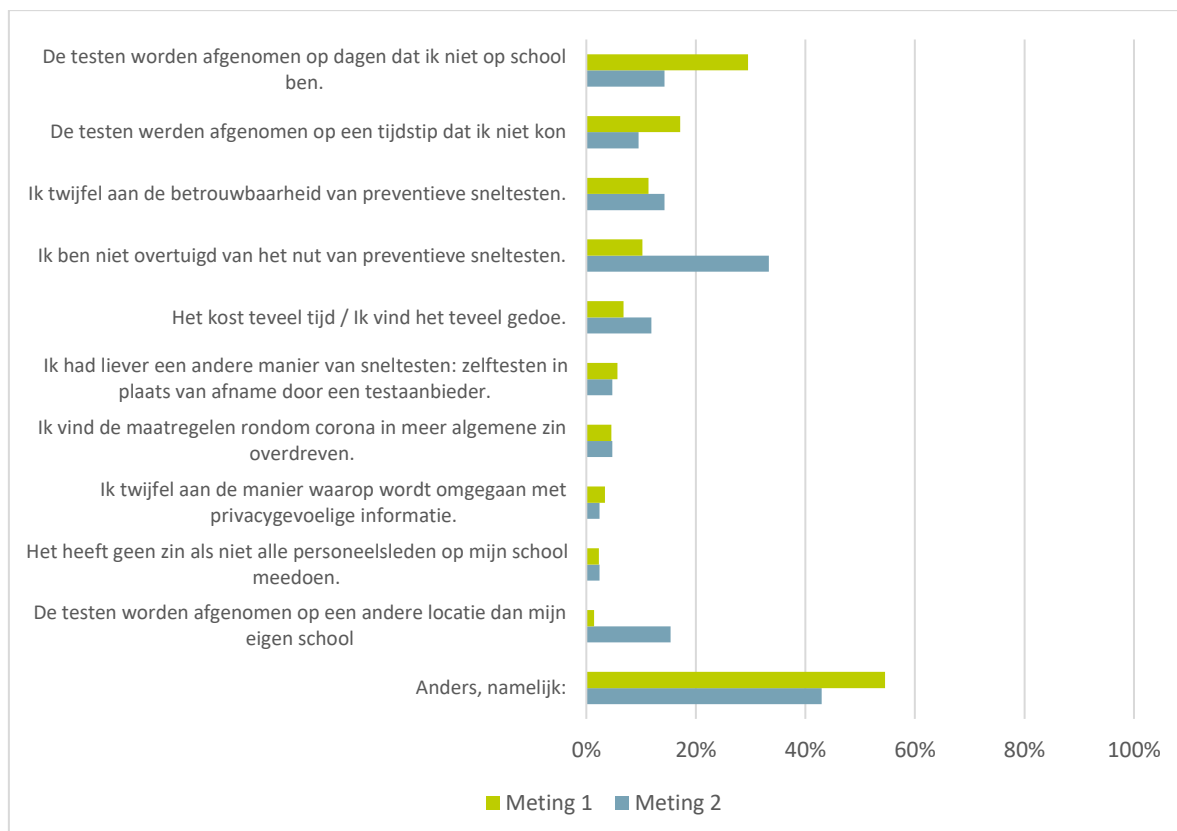
Van de respondenten die de eerste meting aangaven geen gebruik te hebben gemaakt van de aangeboden testmogelijkheden geeft iets minder dan 30% aan dat dit komt doordat zij niet werken op de beide dagen wanneer de testorganisatie aanwezig is. Overige redenen waarom er geen gebruik werd gemaakt van deze mogelijkheid zijn te vinden in figuur 3a. Ruim 50% van degenen die zich niet hebben laten testen geeft in de eerste meting aan dat er ook andere redenen zijn waarom zij zich niet laten testen. Zo geeft een aantal respondenten aan al corona te hebben gehad en daardoor het testen niet meer nodig te vinden. Ook wordt vaak genoemd dat de respondenten geen klachten hebben of de test onprettig vinden. De tweede meting was het aantal respondenten dat aangaf tijdens de vierde testweek niet getest te zijn 75. Van deze 75 respondenten hebben 42 personeelsleden überhaupt niet meegedaan aan de pilot. Hoewel een aantal belangrijke redenen hiervoor nog steeds praktisch van aard is (zie figuur 3a), is de belangrijkste reden in meting 2 dat de respondenten niet overtuigd zijn van het nut van de

³ Op één school werd slechts één keer per week getest, op verzoek van de schoolleider

sneltesten. Tijdens de tweede meting geeft 33% van de niet-geteste respondenten dit aan, tegenover 10% vier weken eerder.

Net als bij de eerste meting geeft ook tijdens meting 2 een groot aantal respondenten aan een andere reden te hebben om geen sneltest te laten afnemen. De redenen hiervoor zijn grotendeels hetzelfde als tijdens meting 1. Zie hiervoor figuur 3a.

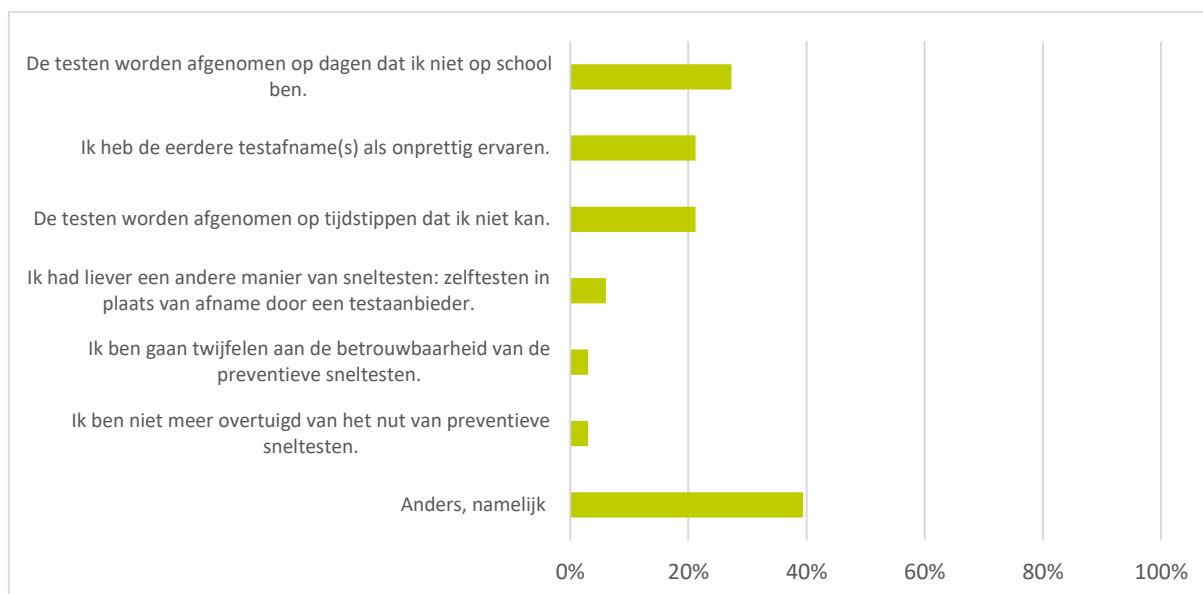
Figuur 3a *Waarom heeft u geen preventieve sneltest laten afnemen? (Meting 1, n=88* ; meting 2, n=42)*

* Door een tussentijdse wijziging in de vragenlijst is de N voor 'de testen worden afgenomen op een tijdstip dat ik niet kon' en voor 'de testen worden afgenomen op een andere locatie dan mijn eigen school' 70 (in plaats van 88); alleen op de pilotscholen zijn deze mogelijkheden voorgelegd.

De overige 33 respondenten die aangaven tijdens de vierde week niet te zijn getest, zijn wel begonnen met de pilot, maar hier tussentijds mee gestopt (zie figuur 3b). Dit deden zij met name omdat ze niet werkten op de dagen dat de testen afgenomen werden of omdat het tijdstip niet goed uit kwam en omdat ze de test als onprettig ervaarden. Daarnaast geven respondenten (aanvullende) redenen zoals dat ze in quarantaine zaten wegens een besmetting in het gezin, dat ze zich zo goed aan de maatregelen van het RIVM te houden dat ze een sneltest niet nodig vinden, dat ze al een vaccin hebben gehad, dat ze het gewoon waren vergeten, e.d. (categorie 'anders, namelijk').

Tijdens de interviews kwam het meer dan eens voor dat de schoolleider aangaf dat de groep deelnemers gedurende de pilot steeg, door de positieve geluiden die personeelsleden van hun collega's vernamen.

Figuur 3b Waarom bent u gestopt met het afnemen van preventieve sneltesten? (Meting 2, n=33)

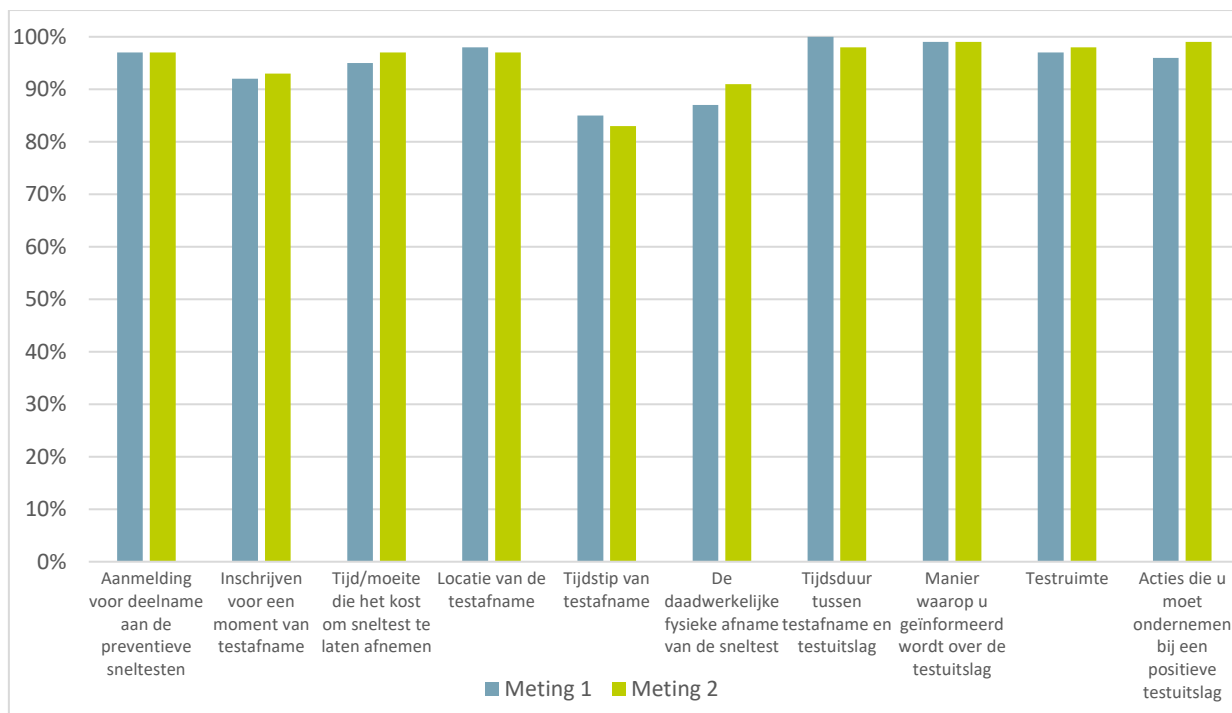
5.2 Verloop en procedure

Ten tijde van de eerste meting waren de schoolleiders tevreden over de procedure van het afnemen van de testen. Het inschrijven verliep soepel en de tijd dat het kost om te test af te laten nemen was minimaal volgens de schoolleiders. Het meest tevreden waren de schoolleiders deze meting over de duidelijkheid en efficiëntie van de testprocedure. Dit is regelmatig genoemd door schoolleiders, maar komt ook naar voren in de personeelsenquête zoals te zien in figuur 4.

De tweede meting zijn de resultaten vergelijkbaar met de resultaten van de eerste meting. De schoolleiders waren na vier weken nog steeds zeer tevreden met de wijze waarop de afname van de sneltesten plaatsvond. Nagenoeg alle schoolleiders geven aan dat het afnemen van de test zeer weinig tijd in beslag neemt. Daarnaast wordt de snelheid waarmee de uitslag bekend werd gemaakt erg gewaardeerd. Dit zien we terug in de personeelsenquête van meting 2. De respondenten zijn over het algemeen (zeer) tevreden met de meeste aspecten van de sneltesten. De meeste ontevredenheid bestaat rondom het tijdstip van de afname en de fysieke afname van de test.

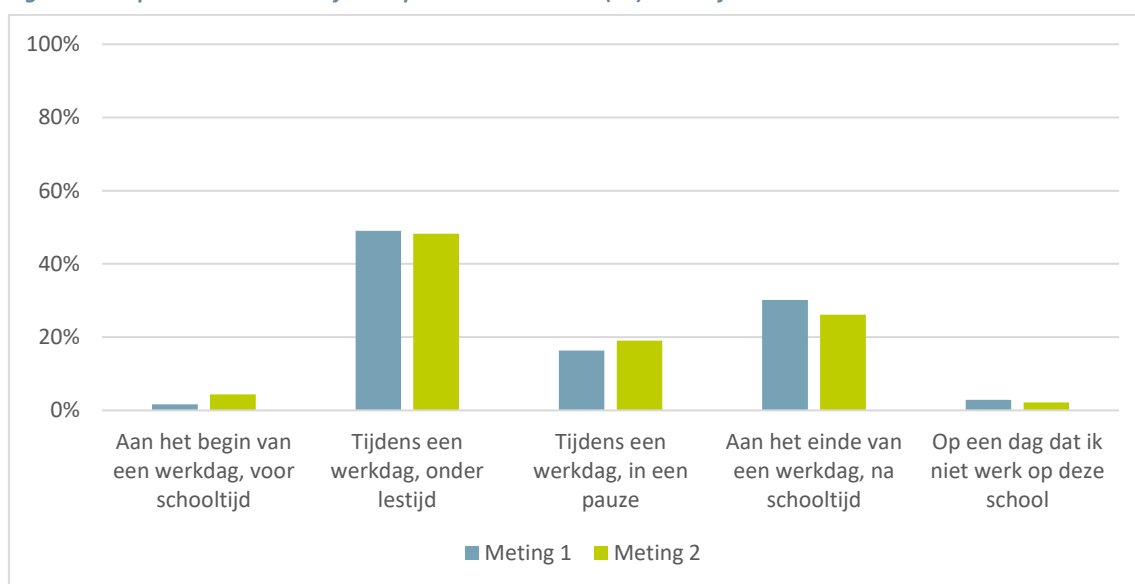
Naast de duidelijkheid van het informatiepakket, de goede communicatie met de opstartmanagers en de waardering voor de strakke organisatie geven schoolleiders aan dat de succesfactoren vooral te vinden zijn in de snelheid waarmee de uitslagen bekend zijn. Zo geeft een meerderheid aan dit als een veilig(er) gevoel te ervaren omdat besmette personeelsleden op deze manier eerder kunnen worden 'opgespoord'. Op deze manier kan een grotere besmettingshaard worden voorkomen.

Figuur 4 Hoe tevreden bent u over onderstaande aspecten bij de afname van preventieve sneltesten? (percentage (zeer) tevreden; meting 1, n=375 ; meting 2, n=270)

Tijdens de eerste testweek werd door een aantal schoolleiders opgemerkt dat de tijden van testen niet altijd optimaal waren. Waar de voorkeur van veel schoolleiders lag en ligt bij het testen voor of na schooltijd is dit lang niet altijd mogelijk gebleken, ook niet na extra overleg met de testorganisatie. Tijdens de tweede interviews kwam dit minder vaak naar voren, terwijl uit deze interviews en uit figuur 5 blijkt dat de tijden niet of nauwelijks veranderd zijn. Te zien is dat nog steeds tussen de 60 à 70 procent van de personeelsleden tijdens schooltijd wordt getest, pauzes meegerekend.

Figuur 5 Op welk moment heeft u de preventieve sneltest(en) laten afnemen?

Na de vierde week van het testen geven de schoolleiders überhaupt weinig knelpunten aan die speelden rondom het afnemen van de testen. Over het algemeen was de tevredenheid groot, ook over de handelswijze van en de samenwerking met testaanbieders zelf. Wel was er soms sprake van enige onduidelijkheid bij de schoolleiders over de gang van zaken rondom de afname van de testen. Zo vonden ze het opvallend (maar niet per se vervelend) dat er telkens andere testers op school kwamen. Dit had ook tot gevolg dat de wijze van testen niet altijd hetzelfde was: sommige teams testten in twee neusgaten, terwijl voor andere teams één neusgat voldoende was. Daarnaast speelden er in enkele gevallen wat communicatieproblemen met de testers. Zo is het een aantal keer voorgekomen dat testers onverwachts niet kwamen opdagen, of juist wel, terwijl dit volgens de schoolleider niet was afgesproken. Dit werd echter altijd netjes opgelost door het inplannen van nieuwe afspraken of het flexibel omgaan met de beschikbare tijd die de testers hadden.

Wat opvalt is dat tijdens de eerste meting één van de genoemde knelpunten de soms wat weinig flexibele houding van de testers was. Zo werd door enkele schoolleiders genoemd dat de testers soms te veel vasthielden aan de planning die was gemaakt. Tijdens de interviews van meting 2 is dit beeld sterk gekanteld. Vaak werd juist de flexibele houding van de testers als succesfactor genoemd en gewaardeerd. De testers vonden het bijvoorbeeld geen enkel probleem als de volgorde van afname niet volledig overeenkwam met de volgorde van inschrijving, net als wanneer personeelsleden iets te vroeg of iets te laat waren voor hun test. Blijkbaar is de afstemming tussen testers en de scholen verbeterd gedurende de pilot en de mening van de schoolleiders over de testers als gevolg daarvan gedraaid.

Na de eerste volledige testweek is bij twee scholen een positieve test gemeld. Na de vierde volledige testweek is dit aantal gestegen naar vier positieve testen. Van een specifiek draaiboek in het geval van een positieve test was meestal geen sprake, omdat de instructies van de GGD in principe het draaiboek vormen. In het geval van een positieve test hebben de schoolleiders eerst de besmette leerkracht naar huis gestuurd. Daarna hebben ze de klas naar huis gestuurd en de GGD gebeld, of juist eerst de GGD gebeld om te bespreken wat er moest gebeuren, om vervolgens alsnog de klas naar huis te sturen. Ten slotte is het team geïnformeerd en bekeken of er nauw contact is geweest met andere personeelsleden. In dat geval moesten de betrokken personeelsleden in thuisquarantaine. Hoewel de schoolleiders geen specifiek draaiboek hadden voor deze situatie, lijkt het erop dat ze goed weten wat er moet gebeuren in het geval van een positieve test en zijn de instructies van de GGD voldoende om de situatie goed op te lossen.

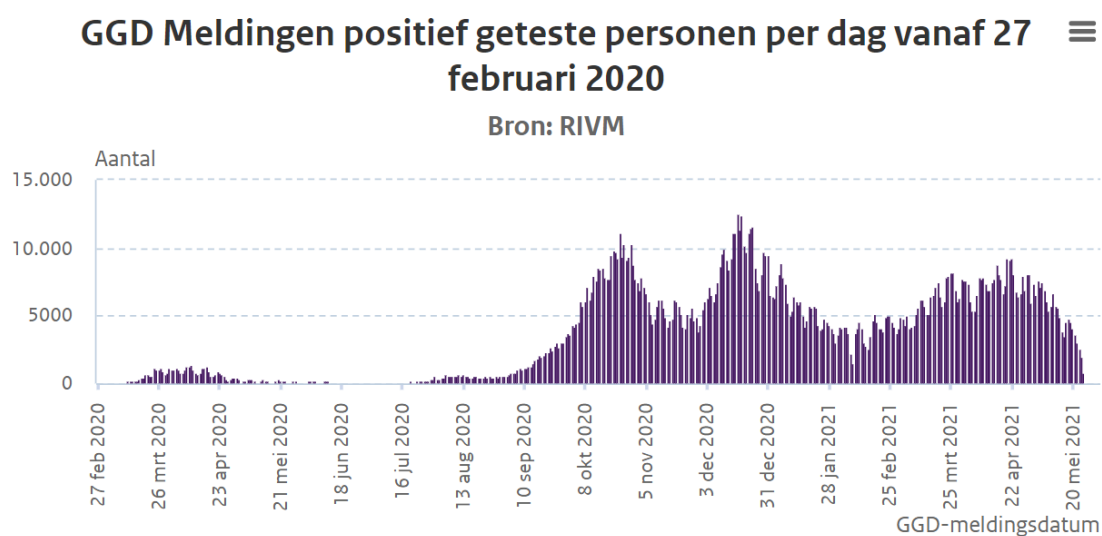
6 Opbrengsten

In beide interviews die zijn gevoerd met schoolleiders is gevraagd naar de meerwaarde(n) en opbrengsten die de pilot hun scholen heeft gebracht. Zo is gevraagd welke relatie zij hebben ervaren met het veiligheidsgevoel van personeel, ouders en leerlingen. Daarnaast is gevraagd naar de relatie tussen deelname aan de pilot en werkdruk en lesuitval. Antwoorden hierop zijn vergeleken met de antwoorden die werden gegeven tijdens het eerste interview, dat werd afgenomen na de eerste volledige testweek.

Veruit de meest genoemde opbrengst is het vergrote veiligheidsgevoel van het personeel. Een negatieve test zorgt allereerst voor opluchting bij individuele personeelsleden. Wanneer deze een negatieve test ontvangen staan ze met veiliger gevoel voor de klas staan en hoeven ze niet bang te zijn dat ze leerlingen of collega's besmetten. Een enkele schoolleider geeft aan dat hij zelfs denkt dat dit veilige gevoel kan doorwerken in hogere kwaliteit van de lessen, omdat mensen meer op hun gemak zijn in de wetenschap dat ze negatief getest zijn. Ook komt het vergrote veiligheidsgevoel de algehele sfeer en rust in de school ten goede. Zo noemen meerdere schoolleiders dat iedereen wat relaxter met elkaar omgaat en de sfeer minder ongemakkelijk en gespannen is dan vóór de pilot. Zo geeft een aantal schoolleiders aan dat vergaderen met iets meer mensen dan voorheen eenvoudiger is, net als bijvoorbeeld een gezamenlijke afsluiting van een studiedag. Met een voltallig negatief getest team durven zij dit eerder aan. Dat dit kan, heeft volgens schoolleiders gezorgd voor een versterking van het teamgevoel en de algemene sfeer op school. Naast deze grote meerwaarde binnen de muren van de school, is een positieve bijkomstigheid dat geteste personeelsleden ook enige zekerheid hebben in hun persoonlijke omgeving. Met een negatieve test op zak kunnen zij iets gemakkelijker contact hebben met hun (eventueel kwetsbare) familie.

De bijdrage van de sneltesten aan het veiligheidsgevoel is goed te begrijpen wanneer we de pilot in de context plaatsen van de ontwikkelingen van het aantal besmetting in Nederland in die periode.

Figuur 6 Positief geteste mensen (maart 2020 – mei 2021)

In figuur 6 zien we vanaf ongeveer februari 2021 het aantal positief geteste personen per dag gestaag oplopen met een piek rond 22 april. De pilots sneltesten op de scholen liepen in de periode van eind

maart tot eind april 2021, dus precies in de periode waarin er grote zorgen waren over de toename van het aantal besmettingen. Pas vanaf eind april 2021 is er een duidelijk daling in het aantal besmettingen.

Hoewel het veiligheidsgevoel door de pilot vooral groot is onder personeelsleden gaven schoolleiders tijdens het eerste interview aan dat zij niet verwachtten dat deelname een sterke invloed zou hebben op het veiligheidsgevoel van ouders. De meeste schoolleiders gaven aan dat ouders het over het algemeen prettig vinden dat de school deelneemt, maar dat ouders verder weinig aandacht besteden aan het verdere verloop van de pilot. Tijdens het tweede interview geven schoolleiders aan dat dit nog steeds het geval is. Het gevoel leeft niet dat kinderen zijn thuisgehouden omdat het personeel zich liet testen. Andersom hebben ze ook niet gemerkt dat ouders hun kinderen met een groter veiligheidsgevoel naar school sturen. Voor leerlingen geldt ook dat het weinig invloed heeft gehad op hun veiligheidsgevoel. Dat leerlingen er niet echt mee bezig zijn komt waarschijnlijk omdat het testen erg vlekkeloos en snel verloopt. Leerkrachten zijn snel weer terug in de klas en zorgen daarmee voor continuïteit in de lesdag.

Ten tijde van het eerste interview werd door veel schoolleiders genoemd dat het voor hen een belangrijke meerwaarde was om de continuïteit van het onderwijs binnen hun school zo goed mogelijk te waarborgen. Doordat door deelname besmettingen sneller opgespoord worden, was de aanname, is de kans dat veel klassen in quarantaine moeten of de school zelfs gesloten moet worden een stuk kleiner. Tijdens het afsluitende interview geven schoolleiders hier nog steeds zo over te denken. Het feit dat via sneltesten de school kan voorkomen dat er eventueel een brandhaard zou ontstaan, wordt als belangrijk ervaren. Zonder de preventieve testen had een personeelslid wellicht een paar extra dagen besmettelijk rondgelopen. Met regelmatig testen kan dit gevaar worden ondervangen. Wel geven schoolleiders aan dat zij denken dat het merendeel van de besmettingen binnenkomt via leerlingen. Wanneer deze leerlingen vervolgens positief worden getest moet alsnog de hele klas én leerkracht in quarantaine. Hoe groot het effect van preventief testen van personeel dus is op lesuitval is volgens schoolleiders moeilijk te zeggen. Schoolleiders vinden het ook lastig te stellen of er een relatie bestaat tussen de pilot en werkdruk. Wel geven ze aan dat het gevoel van rust onder docenten eventueel voor minder werkdruk kan zorgen.

Via een wekelijkse uitvraag bij schoolleiders is gemeten hoeveel fysieke lesuitval er wekelijks is opgetreden als gevolg van corona-gerelateerde aspecten. In tabel 4 is te zien dat er op 30 à 40 procent van de scholen sprake is geweest van fysieke lesuitval. Om tot een representatieve vergelijking te komen met landelijke uitvalcijfers zijn de resultaten van onderstaande tabellen gewogen op onderwijsaanbod baso/(v)so. Wanneer we deze cijfers vergelijken met de uitkomsten van april-meting met de landelijke cijfers over Corona-gerelateerde lesuitval lijkt de uitval op de pilot-scholen lager te liggen⁴. Het beperkte aantal pilotscholen laat geen harde conclusie toe over een effect van de sneltesten en de lagere uitvalpercentages.

⁴ Bulder, E., Oomens, M., Suijkerbuijk, A. & Van der Ploeg, S. 2021. *Periodieke peiling COVID-19 in het funderend onderwijs. Meting week 12 t/m 16 april 2021*, Utrecht: Oberon.

Voor heel Nederland geldt voor de week van 12-16 april dat in het basisonderwijs het aantal scholen met lesuitval 69% bedraagt, in het sbao 73%, in het so 49% en in het vso 55%. Het percentage van 44% onder de pilotscholen ligt daar onder. Omdat het slechts om ongeveer 20 scholen gaat, kunnen we op grond hiervan niet de vergaande conclusie trekken dat het sneltesten daarmee direct bijdraagt aan beperking van lesuitval.

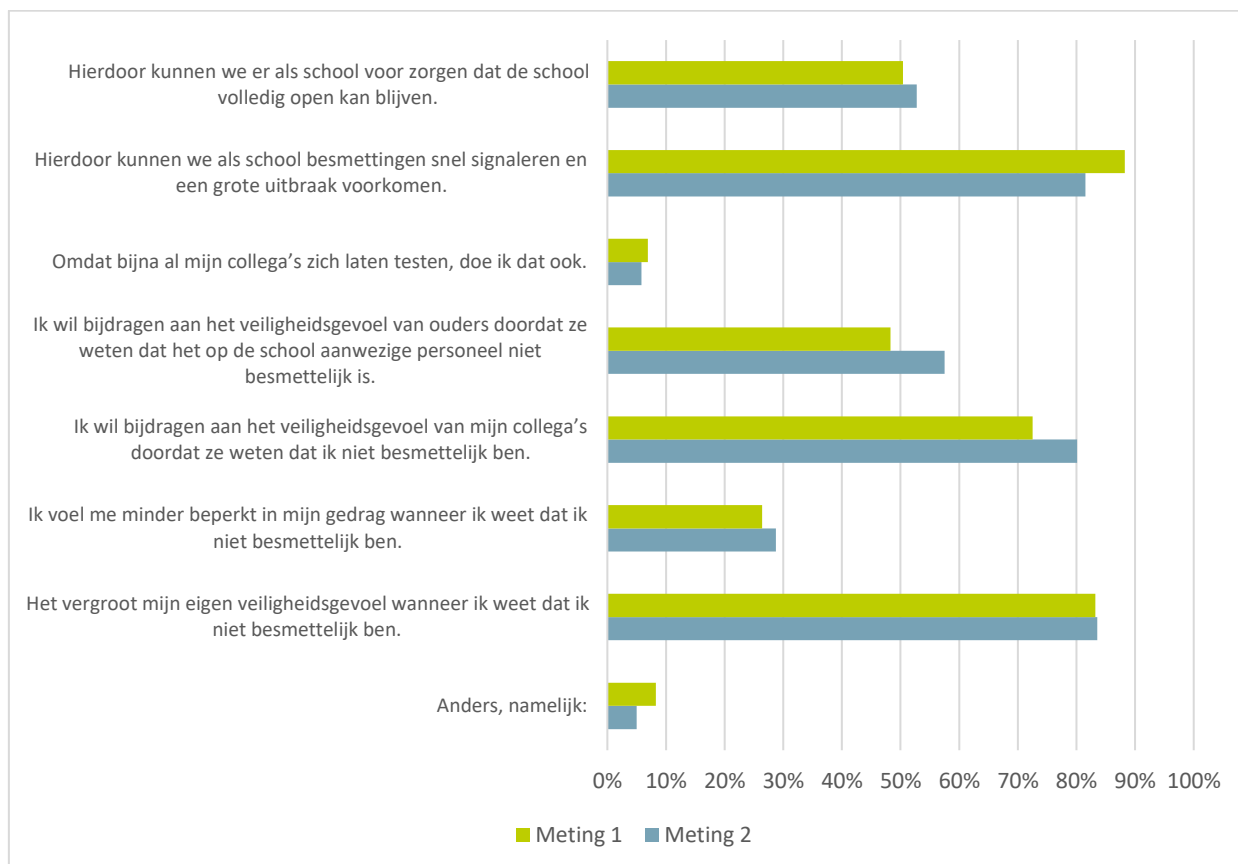
Tabel 4 Fysieke lesuitval per week volgens de schoolleider, gewogen op type school (bao/(v)so) (n=18-24)

	29 maart - 2 april (n=24)*	6-9 april (n=22)	12-16 april (n=18)	19-23 april (n=19)
Wel uitval	47%	32%	44%	37%
Geen uitval	53%	68%	56%	63%

*Tussen 15 en 26 maart is deze vraag enkel aan de 4 schoolleiders van de pre-pilot scholen voorgelegd; tussen 12 en 23 april enkel aan de 20 schoolleiders van de pilotscholen

Naast schoolspecifieke continuïteit gaf een aantal schoolleiders tijdens het eerste interview aan dat zij door deel te nemen aan de pilot een steentje wilde bijdragen aan de ontwikkelingen rondom corona, sneltesten en onderwijs in Nederland. Een aantal van deze schoolleiders geeft aan dat dit voor hen nog steeds geldt. Echter, de onduidelijkheid die bij een deel leeft rondom de overgang naar zelftesten en het niet uitrollen van de huidige pilot naar een grotere groep scholen zorgt ervoor dat deze groep schoolleiders zich afvraagt welke functie deze pilot heeft gespeeld in het grotere geheel.

Naast gesprekken met schoolleiders is personeel een aantal stellingen voorgelegd die raken aan de onderwerpen die ook met schoolleiders besproken zijn. Uit figuur 7 blijkt dat ook onder personeel het vergroten van veiligheidsgevoel van groot belang blijkt. In zowel de eerste als tweede meting geeft ruim 80% van de respondenten aan dat hun veiligheidsgevoel is gestegen door deelname aan de pilot. Ook geven respondenten aan dat ze door preventief te testen hopen dat een brandhaard aan besmettingen kan worden voorkomen.

Figuur 7 Redenen om deel te nemen aan de sneltesten (meting 1, n=375; meting 2, n=270)

Al met al geven zo goed als alle schoolleiders aan dat de pilot in hun ogen geslaagd is, vooral door het vergrote veiligheidsgevoel onder het personeel en het gemak waarmee getest kon worden. Alles verliep soepel en was goed georganiseerd. Vooraf hadden een aantal schoolleiders niet gedacht dat de pilot zo'n grote invloed zou hebben op de rust in de school. Dat dit toch het geval bleek te zijn maakt dat de pilot geslaagd is, zelfs voor schoolleiders met bedenkingen vooraf.

7 Zelftesten als vervanging van commerciële sneltesten

7.1 Informatievoorziening vanuit het ministerie

Op 1 en 14 april jl. werden scholen via een twee brieven⁵ vanuit het ministerie van OCW geïnformeerd over de naderende komst van preventieve zelftesten, die de pilot met testen door commerciële aanbieders zou vervangen. Naast uitleg over het soort testen en uitgangspunten voor gebruik werd in deze brief aangegeven dat begin mei bij alle basisscholen in Nederland zelftesten geleverd moesten zijn. Na levering kunnen schoolleiders deze testen vervolgens verspreiden onder hun (onder contract staande) personeel. In aanvulling op deze brief is op 15 april tevens de handreiking 'zelftesten in het primair onderwijs en speciaal onderwijs'⁶ gepubliceerd, waarin uitgebreid wordt ingegaan op een stappenplan voor het gebruik van zelftesten; van algemene informatie tot de manier waarop dient te worden omgegaan met een positieve zelftest van een personeelslid. Ook werd in deze handreiking verwezen naar de site van *Les op Afstand*⁷, waar nog meer informatie te vinden is over zelftesten, inclusief een instructievideo voor gebruik. Voor scholen die meededen aan de pilot is er als aanvulling op deze brief een tweede brief verzonden. In deze brief werd kenbaar gemaakt dat zij de zelftesten met prioriteit zouden ontvangen, zodat er in de overgangperiode altijd een testmogelijkheid zou zijn.

Over het algemeen geven schoolleiders aan dat zij de informatie in deze brieven als volledig hebben ervaren. Wel wordt een aantal keer aangegeven dat de informatie in (te veel) delen kwam, waardoor het overzicht soms kwijt dreigde te raken. Ook in de communicatie naar hun personeel. Een aantal schoolleiders geeft daarnaast aan dat ze de instructievideo niet goed konden vinden of in een enkel geval niet op de hoogte waren van het bestaan. Dit zou wellicht kunnen komen doordat de instructievideo op de site van *Les op Afstand* gecategoriseerd is onder het kopje VO, en vervolgens te vinden is in de e-learning (ontwikkeld door NSPOH) die gericht is op het begeleiden van zelftesten van leerlingen in plaats van op het zelftesten van personeel. Tenslotte geeft een aantal schoolleiders aan dat zij het vervelend vonden te lezen dat er al was besloten dat de pilot niet zou worden doorgezet. Hierdoor rees bij een aantal de vraag wat nog het nut was van de lopende pilot.

7.2 Levering en distributie

Ten tijde van de afname van de tweede en afsluitende interviews met schoolleiders (week 16 en 17; 19 t/m 30 april) geven 16 van de 20 schoolleiders aan dat zij de zelftesten op tijd hebben ontvangen. De vier schoolleiders uit de pre-pilot zijn 3 weken eerder gesproken; voor de aankondigde leverdatum van 19 april. Aan hen is deze vraag dus niet voorgelegd.

De meeste scholen geven aan dat zij voldoende dozen (à 25 stuks) zelftesten hebben ontvangen voor het vaste personeel. Bij een aantal scholen was dit niet het geval. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de feitelijke personeelsbezetting afwijkt van de bij DUO aanwezige personeelsgegevens (afkomstig van de salarisverwerkers, bijvoorbeeld personeel dat niet in loondienst is, vervangingspools e.d.). Schoolleiders van deze scholen hebben onder andere aangegeven dozen met testen te splitsen voor parttimers. Een andere schoolleider gaf aan dat hij door langdurige afwezigheid van een aantal collega's deze dozen kon verspreiden onder personeel waar eigenlijk te weinig voorraad voor was. Op de andere scholen hebben schoolleiders elk vast personeelslid een volle doos testen mee naar huis gegeven. Extra

⁵ "Zelftesten in het primair en speciaal onderwijs", 1 april - "Praktische informatie met betrekking tot zelftesten, 14 april"

⁶ "Handreiking zelftesten in het PO en SO", 15 april

⁷ Site Les op Afstand

testen voor stagiairs zijn in geen van de gevallen geleverd. Schoolleiders vonden dit jammer; stagiairs zijn volgens hen net zo goed personeelsleden die het verdienen zich tweemaal weeks te laten testen.

Schoolleiders van de scholen die aangeven nog geen zelftesten te hebben ontvangen, geven aan dat zij het vervelend vinden dat zij potentieel zonder testmogelijkheid zitten na de meivakantie. Zoals aangegeven in de communicatie vanuit het ministerie moet er ook in de meivakantie rekening worden gehouden met levering van zelftesten. De specifieke schoolleiders vinden het jammer dat de verantwoordelijkheid voor het 'te late' leveren bij hen wordt gelegd, aangezien zij (of een ander personeelslid) tijdens de vakantie zijn/haar mail in de gaten moet houden en aanwezig moet zijn om de testen in ontvangst te nemen. Ook personeelsleden geven volgens de schoolleiders aan dat zij het jammer zouden vinden als ze geen testen meer zouden moeten hebben. Door schoolleiders wordt aangegeven dat in geval van nood na de meivakantie eventueel gebruik zal worden gemaakt van commerciële testmogelijkheden buiten de school.

7.3 Acties scholen ter voorbereiding gebruik zelftesten

Voorafgaand aan de ontvangst van de zelftesten hebben we schoolleiders gevraagd wat zij hebben gedaan om de overgang van snel- naar zelftesten zo soepel mogelijk te laten verlopen. Veruit de meeste schoolleiders geven aan dat zij de medezeggenschapraad niet formeel hebben gesproken om toestemming te vragen voor deze overgang. Aangezien het om vrijwillig gebruik van testen gaat, vonden de meeste schoolleiders dit niet nodig.

Aangezien nog niet elke pilotschool is begonnen met zelftesten of de testen nog niet heeft ontvangen, hebben niet alle schoolleiders (al) afspraken gemaakt met hun personeel over het gebruik van de zelftesten. Zij geven aan de informatie in de brief gedeeld te hebben met hun personeel en deze als leidend te beschouwen. Wel moest er door een aantal schoolleiders extra duidelijk worden gemaakt dat het gaat om preventieve zelftesten, waarmee het dus niet de bedoeling is dat het gebruikt wordt bij klachten (dan geldt de reguliere route naar de GGD). Verder geven sommige schoolleiders aan dat zij met hun personeel hebben besproken dat zij een voorkeur hebben voor specifiek voor of na schooltijd testen. Dit om tijdig vervanging te kunnen regelen wanneer er een positieve testuitslag plaatsvindt. Schoolleiders beseffen echter dat zij dit niet af kunnen dwingen en leggen zich daar ook bij neer. Het zelftesten, vinden zij, is de volledige verantwoordelijkheid van het personeel. Er wordt aangegeven zij uitgaan van het vertrouwen in hun personeel dat hier op een verantwoordelijke manier mee wordt omgegaan. Schoolleiders die aangeven nog niet te zijn begonnen met zelftesten hopen dit na de meivakantie op te starten.

7.4 Voor- en nadelen zelftesten t.o.v. sneltesten afgenomen door een testaanbieder

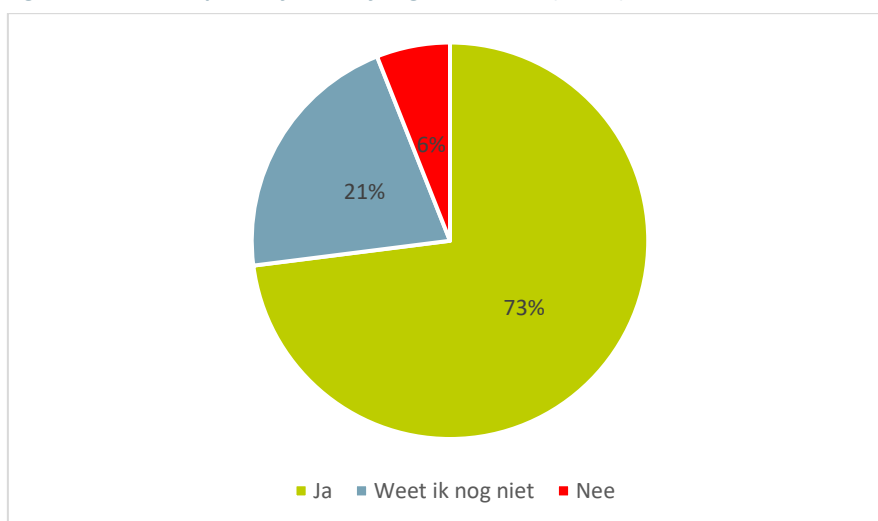
In het tweede interview dat is afgenomen met schoolleiders is een aantal voor- en nadelen genoemd van zelftesten ten opzichte van de door een commerciële partij aangeboden sneltesten. Allereerst geeft het merendeel van de schoolleiders aan dat ze vooral blij zijn dat er in ieder geval een 'vervolg' wordt gegeven aan de pilot, al zal het preventieve testen voortaan enkel mogelijk zijn in de vorm van zelftesten. Ook denken de meeste schoolleiders dat de overgang van snel- naar zelftesten bij pilotscholen gemakkelijker zal gaan dan bij scholen die vanuit het niets starten met zelftesten. De voordelen die zowel schoolleiders als personeel hebben ervaren door het sneltesten zouden ze namelijk niet graag verliezen.

Hoewel de meeste schoolleiders neutraal aankijken de verandering van testmethode geeft een aantal aan dat zij liever door waren gegaan met commerciële testen op locatie. Als reden hiervoor wordt genoemd dat het twee keer in de week testen op school heeft gezorgd voor een bepaald stramien, waardoor mensen de testmomenten opnamen in hun wekelijkse ritme. Dit zou ten goede kunnen komen aan de testbereidheid menen zij. Deze ‘stok achter de deur’ wordt ook door enkele personeelsleden genoemd. Ook wordt door schoolleiders aangegeven dat het gevoel van veiligheid en rust, wat overheerst na een volledige ronde negatieve testen, het groepsgevoel onder het personeel vergroot. Schoolleiders menen dat dit effect moeilijk te evenaren zal zijn als iedereen afzonderlijk thuis test. Dit weten ze echter niet zeker, de tijd zal dit moeten leren. Een ander genoemd voordeel van commerciële sneltesten op locatie is dat deze test wordt afgenomen door professionals “die weten wat ze doen”. De angst leeft onder zowel schoolleiders als personeel dat zij de test mogelijk op de verkeerde manier afnemen waardoor de uitslag niet betrouwbaar is. Tevens zijn er door zowel schoolleiders als personeelsleden twijfels bij de algemene betrouwbaarheid van zelftesten.

Een groot voordeel van zelftesten ten opzichte van testen op locatie is de grote flexibiliteit. Dit wordt door zowel schoolleiders als personeel aangegeven. Waar slechts 4 op de 10 personeelsleden (inclusief parttimers) zich twee keer per week liet testen via de commerciële aanbieder heeft nu iedereen de mogelijkheid heeft zichzelf op twee momenten in de week te testen. Daarnaast wordt door het personeel in de vragenlijst aangegeven dat zij de minder invasieve manier (korter stokje) van zelftesten als een voordeel zien. Tenslotte geven kleinere scholen aan dat zij het fijn vinden dat de testruimte die werd gebruikt door de commerciële testpartij weer in gebruik kan worden genomen.

Voor personeelsleden van scholen die nog niet zijn gestart met zelftesten is gevraagd of zij dit wel van plan zijn. Zoals te zien in figuur 8 geeft 73% van de respondenten aan dit zeker te gaan doen, 21% twijfelt nog en 6% zegt dit niet te willen gaan doen. Van deze 6% (21 respondenten) geeft ongeveer de helft aan niet overtuigd te zijn van het nut van preventieve sneltesten. Respondenten die aangeven dat ze andere redenen hebben om niet deel te nemen, noemen vooral de angst om de test zelf verkeerd te gebruiken.

Figuur 8 Bent u van plan zelftesten af te gaan nemen? (n=345)

Bijlage 1 Werving en respons

Selectie van de scholen

Om scholen te selecteren die eventueel mee wilden doen aan de pilot heeft het ministerie van OCW de AVS gevraagd de schoolleiders in hun achterban te benaderen met de vraag of ze geïnteresseerd waren in deelname hieraan. De schoolleiders is hierbij (onder andere) gevraagd of ze wilden deelnemen en of ze voorkeur hadden voor een specifieke variant. Oorspronkelijk bestond het plan om de pilot uit twee varianten te laten bestaan: variant 1 was in dat plan het sneltesten door een commerciële testaanbieder (zoals dat ook in de pilot is uitgevoerd) en variant 2 was het sneltesten door middel van zelftesten. Door het snelle beschikbaar komen van grote hoeveelheden zelftesten is uiteindelijk ervoor gekozen alleen voor variant 1 een pilot op te zetten.

Schoolleiders die aangaven *niet* te willen deelnemen is ook gevraagd naar de reden hiervoor. In tabellen 5 t/m 7 worden hiervan de resultaten getoond. We zien dat van de 599 schoolleiders die gereageerd hebben op de vraag of ze bereid zouden zijn tot deelname aan de pilot, 41% positief reageerde. De meest genoemde reden om niet deel te nemen is dat de deelname een te groot beslag op de school als organisatie zou leggen. Bijna de helft van de schoolleiders die niet wilden deelnemen, noemt dit als een reden hiervoor.

Tabel 5 Bereidheid tot deelname aan de pilot sneltesten (n=599)

	n	%
Ja	245	41%
Nee	353	59%
<i>Totaal</i>	<i>599</i>	<i>100%</i>

Tabel 6 Voorkeur voor variant (n=245)

	n	%
Geen voorkeur	78	32%
Voorkeur pilot preventief sneltesten door commerciële partij	20	8%
Voorkeur pilot preventief sneltesten door zelftesten	147	60%
<i>Totaal</i>	<i>245</i>	<i>100%</i>

Tabel 7 Redenen om niet deel te nemen (n=353)

	n	%
We zien het nut van preventief sneltesten niet in	42	12%
Het legt te groot beslag op onze organisatie	157	44%
We hebben weinig vertrouwen in de betrouwbaarheid van dergelijke sneltesten	37	10%
Ons personeel wil hier (waarschijnlijk) niet aan meewerken	80	23%
Andere redenen	88	25%

Een selectie van de scholen die in principe bereid waren tot deelname aan de pilot is door OCW benaderd met nadere uitleg en de voorwaarden (o.a. m.b.t. de beschikbare ruimte). Daarbij is getracht

enige regionale clustering aan te houden om te zorgen dat de afname van de testen logistiek efficiënt kon verlopen. Op die manier is een groep van 24 scholen gestart, waarbij 20 scholen hun eigen testlocatie hadden en 4 scholen gebruik maakten van de testlocatie op één van die 20. Het ging om scholen in de GGD-regio's Gelderland-Zuid, Noord- en Oost-Gelderland, Utrecht, Midden- en West-Brabant, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond.

Respons op de scholen

In totaal hebben we na de eerste volledige testweek (meting 1) van alle 24 pilotscholen de schoolleider gesproken. De vierde testweek (meting 2) hebben we input verkregen van 23 van de 24 schoolleiders. Eén schoolleider werd overvallen door een aantal spoedgevallen, waardoor het organiseren van een gesprek niet mogelijk was. Deze schoolleider heeft via de mail alsnog onze vragen beantwoord. Een andere schoolleider werd ziek, waardoor het organiseren van een gesprek niet mogelijk bleek. De overige 22 schoolleiders hebben we online gesproken. Het totaal aantal mogelijke respondenten voor de vragenlijst is voor de 24 scholen in totaal 916. Dit aantal is een schatting, gebaseerd op de eerste interviews met de schoolleiders waarin we hebben gevraagd naar het totaal aantal personen dat de kans kreeg mee te doen aan de pilot. Hierbij gaat het om personeelsleden in dienst, maar (op veel scholen) ook om bijvoorbeeld stagiaires, vrijwilligers voor bijvoorbeeld overblijven of voorlezen, medewerkers van de kinderopvang in het pand, etc. Kortom: personen die niet altijd in dienst zijn van het bestuur, maar wel werkzaamheden uitvoeren binnen de school. Het totaal aantal personen dat in de eerste week de vragenlijst heeft ingevuld is 463. Uitgaande van een totaal van 916 mogelijke respondenten is de respons dus 51%. In de vierde week is het totaal aantal personen dat de vragenlijst heeft ingevuld 367, wat een respons van 40% geeft. Dat het responspercentage de tweede meting lager ligt, is waarschijnlijk het gevolg van de timing van de vragenlijst, namelijk rond de meivakantie van een aantal pilotscholen.

In de tabellen 8 tot en met 10 zien we de verdeling van de respondenten naar functie, leeftijd en geslacht. Tussen beide metingen zien we daarin zeer kleine verschillen. Dat maakt dat beide meetmomenten op dat punt goed vergelijkbaar zijn. De eerste meting is de vragenlijst door personeelsleden van alle 24 scholen ingevuld. De tweede meting is de vragenlijst door personeel van 19 scholen ingevuld; van vijf scholen hebben we de tweede meting dus geen respons. Een reden hiervoor zou kunnen zijn dat het personeel van de betreffende scholen ten tijde van de meting al meivakantie had en daardoor de vragenlijst niet heeft ingevuld.

Tabel 8 Respondenten naar functie

Functie	Meting 1 n*	Meting 1 %	Meting 2 n	Meting 2 %
Leerkracht	293	63%	222	60%
Onderwijsondersteunend personeel of zorgpersoneel	107	23%	99	27%
Directie/middenmanagement of overig ondersteunend personeel	46	10%	38	10%
Medewerker kinderopvang /overblijfskracht*	4	1%	3	1%
Anders	13	3%	5	1%
Totaal	463	100%	367	100%

* Deze antwoordoptie is enkel aan de 20 pilotscholen voorgelegd en niet aan de vier pre-pilotscholen. Het zou dus kunnen dat een deel van de respondenten die 'anders' kozen, medewerker kinderopvang of overblijfskracht is.

Tabel 9 Respondenten naar leeftijd

Leeftijd	Meting 1 n	Meting 1 %	Meting 2 n	Meting 2 %
Jonger dan 25 jaar	32	7%	30	8%
25 – 34 jaar	115	25%	86	23%
35 – 44 jaar	112	24%	87	24%
45 – 54 jaar	89	19%	76	21%
55 – 64 jaar	103	22%	80	22%
65 jaar of ouders	12	3%	8	2%
<i>Totaal</i>	<i>463</i>	<i>100%</i>	<i>367</i>	<i>100%</i>

Tabel 10 Respondenten naar geslacht

Geslacht	Meting 1 n	Meting 1 %	Meting 2 n	Meting 2 %
Man	62	13%	49	13%
Vrouw	401	87%	318	87%
<i>Totaal</i>	<i>463</i>	<i>100%</i>	<i>367</i>	<i>100%</i>

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht

t 030 230 60 90 | f 030 230 60 80

info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, 8 juni 2021

In opdracht van ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap